

Asia: VN/7491/2024

Vanhojen metsien kriteerit Suomessa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö on pyytänyt Saamelaiskäräjiltä lausuntoa vanhojen metsien kriteereistä Suomessa. EU:n Biodiversiteettistrategiassa 2020 tavoitellaan kaikkien jäljellä olevien luonnontilaisten metsien ja vanhojen metsien tiukkaa suojelua EU:n jäsenvaltioissa. Euroopan komissio on julkaissut vuonna 2023 ohjeistuksen, jota jäsenvaltioiden odotetaan käyttävän kohteiden määrittelyyn, kartoitukseen ja tiukkaan suojeluun.

Saamelaiskäräjät toteaa aluksi, että saamelaisten elämä, kulttuuri, elinkeinot, hyvinvointi ja koko olemassa olo ovat alkuperäiskansoille tyypilliseen tapaan riippuvaisia kotiseutualueen elinvoimaisista maista ja vesistä. Vanhat metsät ovat osa saamelaisten kulttuurimaisemaa, joka on muodostunut luonnon, saamelaiskulttuurin ja saamelaiselinkeinojen vuorovaikutuksessa. Saamelaisten kotiseutualueen vanhat metsät pitävät sisällään valtavan määrän saamelaisten historiaa ja ennen muuta, ne ovat yhä tänäkin päivänä saamelaisten aktiivisessa kestävässä käytössä. Vanhoja metsiä käytetään aiempien saamelaissukupolvien jalanjäljissä keräillen, kalastaen ja metsästäen. Erityisesti saamelaiselle poronhoidolle kotiseutualueen vanhat luppometsät ja jäkälälaitumet ovat kriittisen tärkeitä etenkin vallitsevassa tilanteessa, jossa ilmastonmuutos aiheuttaa poikkeuksellisia sää-, lumi- ja luonnonolosuhteita tihenevään tahtiin. Vanhat metsät ja laitumet turvaavat saamelaisen poronhoidon selviytymiskykyä poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Saamelaiskäräjät katsoo, että luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen ja ilmastonmuutoksen hillintä on aikamme suurimmat haasteet ja niihin tulisi tarttua nykyistä hanakammin. Luonnon monimuotoisuuden romahtaminen johtaisi suoraan luonnon resilienssin vähenemiseen ja sitä kautta kaikille ihmisille, myös saamelaisille, haitallisiin vaikutuksiin. Metsäluonnon osalta vanhojen metsien kriteerit ovat yksi tärkeä osa luontokadon pysäyttämistä.

Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan vanhojen metsien kriteerit ovat nyt esitetyssä muodossaan niin tiukat, että niitä täyttäviä metsiä on vaikeaa, paikoin jopa mahdotonta löytää. Lahopuiden

määrää koskeva kriteeri on epärealistinen koko Suomen alueella, mutta aivan erityisesti pohjoisimmassa Suomessa, missä puustoa on muutenkin vähän ja metsät kasvavat muuta maata hitaammin. Pohjoinen vanha metsä, joka olisi suojelun arvoinen, voi jäädä suojelun ulkopuolelle tiukan lahoppukriteerin vuoksi. Saamelaiskäräjät katsoo, että pinta-alarajat suojeltaville kohteille ovat liian tiukat kun otetaan huomioon, että noin 90 % Suomen metsistä on hakkuiden ja metsäteiden pirstomia. Niin ikään metsien ikäkriteerit ovat liian tiukat niin lehti- kuin havupuuvältaistenkin metsien osalta. Ikäkriteeristä tekee ongelmallisen erityisesti sen perustuminen valtapuuston ikään. 200 vuotta havumetsien valtapuuston keski-ikä vaatimuksena on liian tiukka. Eriakenteinen, korkean luonnontilaisuuden ja ekologisen jatkumon omaava vanha metsä voi jäädä suojelun ulkopuolelle siksi, että iän arvioinnista metsästä erotetaan kahtasataa vuotta nuorempi valtapuusto.

Saamelaiskäräjät huomauttaa, että lisäkriteerit ovat nyt esitetyin tiedoin epämääräiset ja niitä on mahdotonta arvioida ilman maastoinventointiohjetta. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan maastoinventointiohjeen olisi pitänyt olla osa lausuntopyyntöön materiaaleja, jotta lausunnonantajat olisivat pystyneet arvioimaan kokonaisuutta. Nyt jää epäselväksi muun muassa se, miten metsien rakenteellinen monipuolisuus määritellään, mitkä ovat vanhojen metsien indikaattorilajit ja minkä verran niitä tulee metsistä löytyä sekä minkä verran puuston mikrohabitaatteja on oltava, jotta metsä voitaisiin määritellä suojeltavaksi vanhaksi metsäksi. Mikäli maastoinventointiohje on puutteellinen tai muutoin heikkotasoinen, uhkana on, että suojelu toteutuu heikosti. Saamelaiskäräjät painottaa, että myös inventoijien osaaminen ja asiantuntemus on oleellinen osa suojelun onnistumista. Inventointityö edellyttää syvällistä metsien ekologisten rakennepiirteiden sekä kriteeristössä mainittujen mikrohabitaattien ja indikaattorilajiston tuntemusta. Inventoinnin tulee pystyä toteuttamaan ammattitaitoisesti ja luotettavasti.

Kriteeriasiakirjassa linjataan, että Luonnonmetsä Sápmi-työryhmän kartoituksissa valtionmaalta löytyneet potentiaaliset kohteet käydään inventoinneissa läpi siltä osin kuin tieto kartoituksista on käytettävissä ja kriteerit täyttävät kohteet suojellaan. Saamelaiskäräjät pitää linjausta hyvänä, mutta edellyttää, että inventointien toteutus on avointa ja perusteltua. Mikäli esimerkiksi jotain työryhmän potentiaalisiksi kohteeksi määriteltyä kohdetta ei suojeltaisi, tulee päätökselle esittää tarkat perustelut.

Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan vanhojen metsien kriteerit kaipaavat vielä jatkovalmistelua. Kriteereitä tulisi muokata siihen suuntaan, että niitä täyttäviä metsiä löytyisi enemmän. Orpon hallitusohjelman visiossa todetaan, että luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan ja luontokatoa torjutaan. Se ei tapahdu itsestään, vaan vaatii poliittisia päätöksiä ja konkreettisia tekoja. Suomen vanhat metsät tulee saada suojeltua, eikä sitä saa vaarantaa liian tiukoilla vanhan metsän kriteereillä. Myös maastoinventointiohjeen tulisi olla lausuttavana yhdessä vanhojen metsien kriteerien kanssa, jotta kokonaisuutta pystyttäisiin aidosti arvioimaan. Saamelaiskäräjät toivoo, että tulevassa saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisessa neuvottelussa löydetään yhteistä näkemystä erityisesti saamelaisten kotiseutualueen vanhojen metsien osalta.

Saamelaiskäräjät muistuttaa, että perustuslain 17.3 §:n mukaan saamelaisilla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, ja perustuslain 22 § edellyttää viranomaisia turvaamaan tämän saamelaisten kulttuuriperusoikeuden toteutumisen. Saamelaisilla on näin ollen paitsi tänään, myös tulevaisuudessa oikeus elää kulttuurinsa mukaista elämää perinteisiä elinkeinojaan harjoittaen. Saamelaisten kotiseutualueen vanhat metsät ovat siinä kriittisen tärkeässä asemassa.

Leo Aikio

I varapuheenjohtaja

Sarita Kämäräinen

elinkeino- ja ympäristölakimiessihteeri

Lausunnosta päätti I varapuheenjohtaja Leo Aikio 7.8.2024 kuultuaan puheenjohtaja Pirita Näkkäläjärveä.

639/D.a.2/2024

Kämäräinen Sarita
Saamelaiskäräjät